

Education and Culture DG

'Europe for Citizens' Programme

REZULTATI ISTRAŽIVANJA O BRATIMLJENJU HRVATSKIH I EUROPSKIH JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE

Od početka siječnja do kraja travnja 2009. godine Udruga općina u Republici Hrvatskoj provela je istraživanje o bratimljenju hrvatskih i europskih jedinica lokalne samouprave. Istraživanje je obavljeno kao jedna od aktivnosti projekta '*Promicanje bratimljenja hrvatskih i europskih lokalnih jedinica*', kojemu je cilj povećanje spremnosti hrvatskih jedinica lokalne samouprave za povezivanje (bratimljenje) s lokalnim zajednicama u državama Europske unije, kao i aktivno obnavljanje prije uspostavljenih veza. Projekt je financiran sredstvima Udruge općina u RH i donacijom *Izvršne agencije za obrazovne, audio-vizualne i kulturne politike* iz Bruxellesa, primljene u okviru programa Europske unije '*Europa za građane*'.

UZORAK

Upitnik je poslan svim jedinicama lokalne samouprave (556 gradova i općina), a na njega je odgovorilo 416 jedinica ili 75% ukupnog broja. Prema odgovorima iz vraćenih upitnika vidljivo je da 66 hrvatskih gradova (52% ukupnog broja gradova) i 77 općina (18% ukupnog broja općina) imaju bratimljenja, partnerstva ili neke druge oblike bliske suradnje s lokalnim jedinicama iz država EU. Ukupno gledajući, 143 jedinice lokalne samouprave (26%) povezano je s europskim lokalnim jedinicama.

Jedan od uzroka relativno niskog postotka hrvatskih gradova i općina koji su ostvarili neki oblik suradnje sa lokalnim jedinicama u zemljama EU je promjena teritorijalnog ustrojstva nastala nakon osamostaljenja Republike Hrvatske. Naime, uvođenjem sustava lokalne samouprave (1993.), došlo je do gotovo peterostrukog povećanja broja lokalnih jedinica u odnosu na stanje koje je postojalo prije toga. Time je stvoren veliki broj općina i gradova koji do tada nisu imali formalizirane odnose sa lokalnim zajednicama u inozemstvu jer nisu postojali kao administrativne jedinice. To jasno ilustrira podatak da je od ukupnog broja bratimljenja (274), čak 196 ili 71% nastalo nakon neovisnosti Republike Hrvatske.

Ipak, postoji temelj za optimizam kada je riječ o budućnosti bratimljenja hrvatskih i europskih lokalnih jedinica. Tijekom ispitivanja, 104 grada i općine iskazali su

namjeru i planove za bratimljenjem do 2010. Posebice raduje namjera 34 lokalne jedinice kojima će to biti prvo bratimljenje s europskim lokalnim jedinicama. Prema takvoj projekciji, može se očekivati da će do kraja 2010. godine, gotovo trećina gradova i općina biti bratimljena s nekom europskom jedinicom lokalne samouprave.

NAJZASTUPLJENIJE ZEMLJE EUROPSKE UNIJE

Analiza ukupnog broja bratimljenja (274) ostvarenih od strane 143 domaće lokalne jedinice, pokazala je da je najveći broj prijateljstava uspostavljen sa mađarskim gradovima i općinama – njih 73. Iza njih dolazi 57 talijanskih, te 42 slovenska grada i općine. U sljedećoj skupini po brojnosti bratimljenja nalaze se Njemačka i Češka, a zatim i ostale države EU, od kojih izostaju Cipar, Grčka, Irska, Luksemburg, Malta i baltičke zemlje.

Tablica 1: Broj bratimljenja s pojedinim EU državama

Mađarska	73
Italija	57
Slovenija	42
Njemačka	34
Češka	16
Slovačka	11
Austrija	10
Poljska	9
Francuska	7
Nizozemska	4
Belgija	3
Rumunjska	3
Ujedinjeno Kraljevstvo	3
Bugarska	1
Danska	1
Portugal	1
Španjolska	1
Švedska	1

Ovakav raspored bratimljenja uglavnom je sličan trendovima u svijetu gdje se gradovi i općine u najvećem broju bratime sa lokalnim jedinicama iz najbližeg okruženja (susjednih država). Osnove za takva bratimljenja proizlaze iz geografske blizine gradova-prijatelja, što omogućuje bolju komunikaciju i suradnju, te kulturnih i jezičnih tradicija koje susjedne države često dijele.

Opravdano je pretpostaviti da u hrvatskom slučaju bitan čimbenik koji je utjecao na izbor partnera za bratimljenje čini i turistička tradicija Hrvatske. Sa velikom sigurnošću se može tvrditi, da je upravo ona inicijalno pomogla u razvijanju neformalnih 'grassroot' prijateljstava među domaćinima i stranim turistima, koja

su tijekom godina prerasla u formalna prijateljstva gradova i općina. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, najveći broj posjeta Hrvatskoj u 2008. godini ostvarili su upravo državljani Njemačke (1 545 735), Italije (1 167 646), te Slovenije (1 042 666)¹; odnosno država koje zauzimaju vrh tablice prema broju bratimljenja s hrvatskim gradovima i općinama.

Pored toga, kao specifične faktore valja izdvojiti hrvatsku emigraciju i hrvatsku nacionalnu manjinu koja živi u inozemstvu, kao i iskustvo primanja strane humanitarne pomoći tijekom Domovinskog rata. Naime, u nemalom broju slučajeva bratimljenje je bilo potaknuto prebivanjem značajnijeg broja pripadnika hrvatske nacionalne manjine u stranim gradovima ili općinama, te željom da se očuva kulturna baština i veza sa iseljeništvom. Poznati primjeri takvih bratimljenja su grad Beli Manastir i mađarski grad Mohacs; općina Strizivojna i mađarska općina Szalanta; općina Petrijevc i mađarska općina Santovo; općina Koprivnički bregi i mađarska općina Bük; grad Novska i njemački grad Mengen.

S druge strane, postoji određeni broj slučajeva u kojima je po završetku Domovinskog rata svečanim bratimljenjem okrunjena solidarnost i inozemna humanitarna pomoć tijekom ratnih godina. Primjeri takvih slučajeva uključuju grad Labin i talijansku općinu Sospirolo; grad Vinkovce i engleski grad Cardiff; grad Kutinu i njemački okrug Main Kinzig; općinu Lipovljani i talijansku općinu Magliano – Veneto.

REGIONALNE I LOKALNE JEDINICE S NAJVIŠE BRATIMLJENJA

Od dvadeset hrvatskih županija najveći broj bratimljenja s lokalnim jedinicama iz Europske unije imaju gradovi i općine iz tri županije: Istarske (38), Primorsko-goranske (35), te Splitsko-dalmatinske (33). Zanimljivo je da su to su ujedno i županije s najrazvijenijom tradicijom turizma u Hrvatskoj. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku te županije, točnije gradovi i općine na njihovom području, ostvarili su tijekom 2008. godine: 2.525,708; 1.829,610; odnosno 1.510,546 posjeta stranih gostiju.²

S druge strane, županija s najmanjim brojem bratimljenja jest Ličko-senjska, svega jedno europsko bratimljenje. Nešto bolje stoje Zagrebačka i Brodsko-posavska županija s 3 bratimljenja svaka, te Krapinsko-zagorska i Sisačko-moslavačka s 5 europskih bratimljenja.

Tablica 2: Broj bratimljenja u pojedinim županijama

Istarska	38
Primorsko-goranska	35
Splitsko-dalmatinska	33

¹ Priopćenje Državnog zavoda za statistiku (br. 4.4.2/11, godina 2009.): Turizam- kumulativni podaci Razdoblje od siječnja do prosinca 2008.

² Ibid.

Osječko-baranjska	23
Vukovarsko-srijemska	17
Međimurska	16
Varaždinska	15
Bjelovarsko-bilogorska	12
Koprivničko-križevačka	12
Karlovačka	11
Zadarska	10
Dubrovačko-neretvanska	8
Požeško-slavonska	6
Virovitičko-podravska	6
Šibensko-kninska	6
Krapinsko-zagorska	5
Sisačko-moslavačka	5
Brodsko-posavska	3
Zagrebačka	3
Ličko-senjska	1

Od lokalnih jedinica gradovi, u odnosu na općine, imaju znatno više pojedinačnih bratimljenja. Niz predvodi Zagreb sa 11 europskih bratimljenja, za njim slijede Vinkovci (9), Varaždin (8), te Split, Šibenik, Osijek i Pula (6). Pritom, važno je napomenuti da spomenuti gradovi, kao i većina onih koji su do sada ostvarili bratimljenje, imaju bratimljenja koja uključuju i gradove izvan Europske unije, a što nije bilo predmetom ovoga istraživanja. Od općina, prvo mjesto s najviše europskih bratimljenja zauzima općina Cestica (Varaždinska županija) – 7 bratimljenja koje je uspostavila sa slovenskim općinama.

Karta 1: Županije s najviše i najmanje bratimljenja

PERIOD TRAJANJA BRATIMLJENJA

Zanimljivi su podaci o periodu trajanja bratimljenja između hrvatskih i europskih lokalnih jedinica. Prosječna 'starost' formaliziranih prijateljstava jest nešto veća od 12 godina, što upućuje na relativno mladi trend bratimljenja. Uzrok tome je već spomenuta kratka povijest hrvatskih općina i gradova, od kojih je većina nastala tek 1993. Pa ipak, nekoliko podataka pokazuje da hrvatski gradovi imaju povijest bratimljenja koja seže duboko u 20. stoljeće. Najstarije registrirano bratimljenje, prema rezultatima istraživanja, jest ono između gradova Splita i engleskog Dovera iz 1962. godine. Slijede ga prijateljstva Karlovca i talijanske Alessandrie (1964.), te Zagreba i njemačkog Mainza (1967.). Valja napomenuti da je suvremeni oblik bratimljenja među europskim lokalnim jedinicama nastao po završetku Drugog svjetskog rata, kao inicijativa povezivanja i integriranja građana donedavno zaraćenih država za miran suživot u Europi.

Trenutno najmlađe bratimljenje u Hrvatskoj jest između Čazme i mađarskog grada Héviza iz svibnja 2009. godine.

AKTIVNOSTI I UČINCI BRATIMLJENJA

Prema rezultatima istraživanja, najčešće aktivnosti koje se provode između bratimljenih gradova-prijatelja uključuju razmjene i posjete građana, posebice učenika i vatrogasnih društava. Zatim slijede posjete kulturno-umjetničkih društava, organiziranje sportskih susreta i turnira, te planiranje i provedba ekoloških i gospodarskih projekata, najčešće u okviru prekogranične suradnje.

Na pitanje o identificiranju koristi i pozitivnih učinaka bratimljenja na lokalne zajednice, većina ispitanike je istaknula razmjenu iskustava i dobre prakse kao jedan od najznačajnijih doprinosa. Učenje od susjeda i razvijenih prijatelja bazirano na solidarnosti oduvijek je bila značajka suradnje među lokalnim jedinicama, pa je ovakav rezultat i razumljiv. Drugi pozitivni učinci, prema odgovorima ispitanika, obuhvaćaju kulturnu i gospodarsku suradnju, razvijanje prijateljskih i dobrosusjedskih odnosa, te turističku promociju.

ZAKLJUČAK

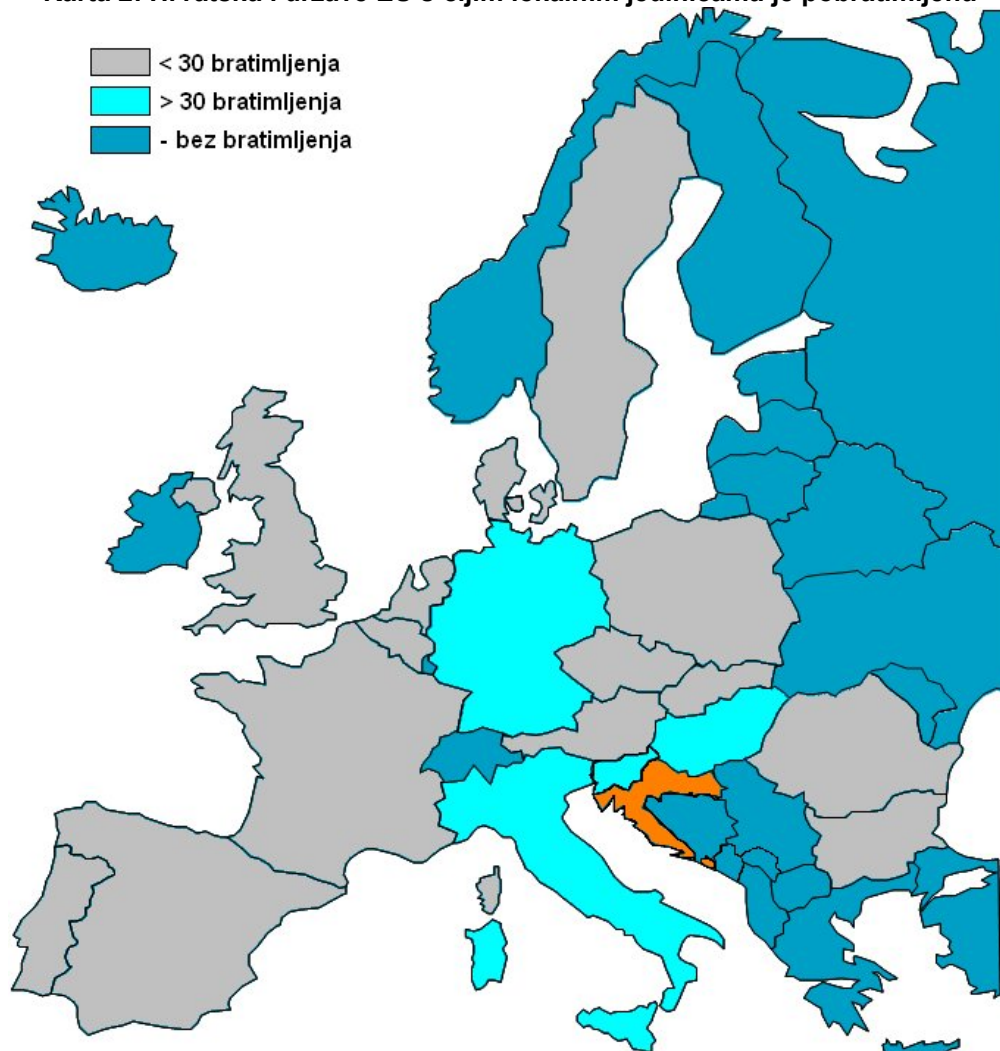
Iako su se prva bratimljenja između hrvatskih i europskih lokalnih jedinica dogodila prije više od 40 godina, najznačajniji porast bratimljenja doživljava u drugoj polovici devedesetih godina prošloga stoljeća. Upravo tada mnoge općine i gradovi, po prvi put od osamostaljenja Hrvatske i stvaranja sustava lokalne samouprave, započinju prijateljske veze sa inozemstvom.

Kriteriji za izbor inozemnih gradova i općina prijatelja u većini su slučajeva proizlazili iz četiri glavna razloga: geografska udaljenost, prisutnost hrvatske

nacionalne manjine, humanitarna djelatnost i turistička tradicija. Prema tim kriterijima shvatljiva je raspodjela europskih država prema broju bratimljenja.

Tako su mađarsko-hrvatska bratimljenja, kao najbrojnija, značajno potaknuta prisustvom hrvatske i mađarske nacionalne manjine u lokalnim zajednicama, te geografskom blizinom, pa kao takva najveću korist ostvaruju u projektima prekogranične suradnje.

Karta 2: Hrvatska i države EU s čijim lokalnim jedinicama je pobratimljena

Prekogranična suradnja bitan je poticaj i u slovensko-hrvatskim bratimljenjima gdje je zabilježen niz ekoloških i gospodarskih projekata među gradovima i općinama dviju država. Dio tih bratimljenja seže u razdoblje prije neovisnosti Republike Hrvatske, a temelje se na zajedničkoj kulturnoj i povijesnoj tradiciji tijekom suživota u bivšoj zajedničkoj državi. Pored toga, čini se da i turizam igra značajnu ulogu kod slovensko-hrvatskih bratimljenja, s obzirom na to da građani

Slovenije zauzimaju treće mjesto na rang-ljestvici brojnosti posjeta stranih gostiju.

Slično tome, talijansko-hrvatska bratimljenja lokalnih jedinica u najvećem su broju slučajeva utemeljena na turističkim, odnosno kulturnim i humanitarnim osnovama, te imaju povijest koja seže do 60-tih i 70-tih godina prošloga stoljeća.

Naposljetku, njemačko-hrvatska bratimljenja koja zauzimaju četvrto mjesto prema broju uspostavljenih prijateljstava, rezultat su podjednakog utjecaja turističke tradicije, humanitarnog rada, te kulturne povezanosti preko nacionalnih manjina i emigranata.

U konačnici, s obzirom na planove i namjere hrvatskih gradova i općina, europska bratimljenja će se nastaviti širiti i produbljivati, što će značajno pridonijeti integriranju Hrvatske u europski kulturni korpus i prije formalnog pristupanja Europskoj uniji. Takav pristup čini se ispravnim jer vodi ka solidarnosti, razumijevanju i obogaćivanju svih uključenih strana, a takav način koegzistencije ključ je multikulture Europe.